

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
Graaf de Ferrarisgebouw | Koning Albert II-laan 20 bus 19 | B-1000 Brussel
Gratis telefoon 1700 | Fax +32 2 553 13 50
Email: info@vreg.be
Web: www.vreg.be

Rapport van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt

van 6 december 2011

met betrekking tot privacy en de slimme meter

Inhoud

1. SITUATIESCHETS	3
2. INLEIDING	4
3. ALGEMEEN KADER	5
3.1. PERSOONSGEGEVENS	5
3.2. BETROKKEN PARTIJEN	5
3.3. RANDVOORWAARDEN	6
3.3.1. FINALITEITSBEGINSEL (DOELEN WAARVOOR DE DATA KAN WORDEN AANGEWEND)	6
3.3.1.1. KLASSIEKE DOELSTELLINGEN	7
3.3.1.2. NIEUWE FUNCTIONALITEITEN – DIE NIET METEEN TOT DE REDELIJKE VERWACHTINGEN VAN DE BETROKKENEN BEHOREN	7
3.3.2. PROPORTIONALITEITSBEGINSEL/GRANULARITEIT & RETENTIETERMIJN	8
3.3.2.1. PROPORTIONALITEITSBEGINSEL	8
3.3.2.2. DATARETENTIEBELEID	8
3.4. TRANSPARANTIE EN KENNISGEVING AAN BETROKKENEN	8
3.5. VEILIGHEID EN INTEGRITEIT	9
4. BESPREKING	10
4.1. OPLIJSTING VAN DE DATA NODIG BINNEN DE (REGULATOIRE) TAKEN	11
4.2. PRIVACY GEDRAGSCODE – PRIVACY AUDIT & SECURITY AUDIT	16
4.2.1 PRIVACY AUDIT	16
4.2.2 SECURITY AUDIT	16
4.2.3 PRIVACY BELEID	16
4.3. NIEUWE FUNCTIONALITEITEN	17
4.4. DATABEHEERDER	18
4.5. BEWAARtermijnen EN VEILIGHEID EN INTEGRITEIT	19
4.6. BUITENLANDSE ERVARINGEN	19
4.6.1. NEDERLAND	19
4.6.2. UNIVERSITEIT TILBURG - EVRM	20
4.6.3. CEER	22
OPMERKINGEN VAN DE VERSCHILLENDE EUROPESE BELANGENORGANISATIES OP DE CONSULTATIEVRAAG BINNEN DE GGP OVER PRIVACY ZIJN EVENEENS CONSULTEERBAAR OP DE WEBSITE VAN CEER.	23
BIJLAGE I	24
BIJLAGE II	26

1. Situatieschets

De nota verwijst naar de privacywetgeving en naar het advies dat door de groep gegevensbescherming artikel 29 en meer specifiek de privacycommissie naar voor werd gebracht. De VREG wenst wel te benadrukken dat het niet in de plaats treedt van de privacycommissie. Het is niet de bedoeling om met deze nota een kopie te maken van het werk dat de privacycommissie al heeft verricht. Het is ook niet de bedoeling om een draaiboek te maken van de nog te nemen stappen die alle partijen die met een grotere hoeveelheid data geconfronteerd kunnen worden bij de komst van een slimme meter moeten nemen. Het is wel de bedoeling om vanuit regulatorisch oogpunt te kijken welke marktprocessen, structuren en wetgeving er moeten zijn om op een zo marktefficiënte manier de baten die gekoppeld zijn aan een slimme meter te realiseren zonder dat het risico op inbreuk op persoonlijke data van afnemers disproportioneel toeneemt.

De VREG is voorstander van het principe "privacy by design", waarbij zowel bij het uittekenen van het marktmodel (cfr. Marktrollen en datastromen bij de introductie van slimme meters), de technische uitwerking (inrichten communicatie, databases en dataretentiebeleid) als de uitwerking van de marktprocessen, rekening gehouden wordt met privacy en dit voor de hele waardeketen (end to end).

Privacy is ook een heel belangrijk element binnen het creëren van een draagvlak rond de slimme meter. Het heeft ook een sterke link met informatieverlening (cfr. de slimme meter en de consument). De afnemer moet op de hoogte zijn van de mogelijke doelen waarvoor de meterdata kunnen worden aangewend. Hij moet zich bewust zijn van de implicaties van het verlenen van toestemming aan bepaalde partijen voor het aanwenden van bepaalde data en de mogelijkheid tot het terug intrekken van deze toestemming. Hiernaast moeten de marktpartijen kunnen aantonen aan de afnemers welke acties zij ondernemen en hebben ondernomen om de veiligheid en integriteit van de data te bewaren.

De VREG is niet verantwoordelijk voor het controleren van het gebruik van de data zelf maar voelt wel een duidelijk nood aan het controleerbaar maken van de verwerkingen die met de data gebeuren door diverse vormen van privacy audits. Hiervoor moeten de rollen duidelijk gedefinieerd worden en het doel van bepaalde datastromen in kaart gebracht worden.

2. Inleiding

Deze nota geeft een aanzet tot bespreking van de privacy-, veiligheids- en integriteitsaspecten verbonden aan de "slimme" meter. De nota houdt rekening met de bevindingen in de nota "**Markttrollen en datastromen bij de introductie van slimme meters**".

Privacy mag niet gelijk geschakeld worden met veiligheids- of integriteitsaspecten. De nota zal deze onderdelen apart behandelen.

Het verzamelen, opslaan, bijhouden en verwerken van data houdt bepaalde risico's in. De data kan onderweg zoek raken of fouten gaan bevatten. Er zijn daarom bepaalde **veiligheids- en integriteitsregels** die de verschillende marktpartijen moeten volgen om er voor te zorgen dat de gegevens veilig en correct worden behandeld op een zo efficiënt mogelijke manier.

In het huidige marktmodel worden de meetgegevens van de jaarlijks bemeterde huishoudelijke afnemers in het merendeel van de gevallen maar één keer per jaar ter beschikking gesteld van de netbeheerder. De meetgegevens worden telefonisch, elektronisch (PC), via meterkaartje of door meteropname doorgegeven aan een database bij de netbeheerder. Meetgegevens zijn in eerste instantie enkel gelinkt aan een meternummer. Het is pas in een volgende stap dat ze gelinkt worden met een namen- en adressenbestand en gekoppeld worden aan een leveranciersnummer (toegangsregister). Op die manier kunnen de nodige **gepersonaliseerde meetgegevens** overgemaakt worden aan de verschillende marktpartijen. De leverancier en de netbeheerder gebruiken deze data voor facturatie. De netbeheerder gebruikt ook bepaalde gegevens voor netmanagementdoeleinden. Hiervoor is de data niet altijd gepersonaliseerd. Er wordt toegezien op een correcte behandeling van de data. Ook wanneer er nog andere databestanden geconsulteerd worden, zoals het rijksregister (voor toekenning van gratis kWh), worden al dan niet tijdelijke linken gelegd met persoonsgegevens.

Het is net rond deze gepersonaliseerde gegevens dat er bepaalde **regels** van toepassing zijn.

3. Algemeen kader

3.1. Persoonsgegevens

Iedere informatie rond geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke personen wordt aangezien als persoonsgegevens. In de slimme metercontext moet dit ruim gezien worden. Alle gegevens die gelinkt kunnen worden aan een uniek meternummer of EAN-nummer vallen hier onder. De data is ook veel ruimer en gedetailleerder met een slimme meter dan in het huidige marktmodel (de metingen zijn veel frequenter). Bovendien is de data ook ruimer dan verbruiksgegevens. Ook productiegegevens, stroom- en spanningsgegevens,... vallen onder de noemer persoonsgegevens.

De slimme meter brengt een verschuiving van het klassieke "gegevens nodig voor facturatie" naar een meer ingewikkeld proces waarbij marktpartijen inzicht kunnen verkrijgen in het persoonlijk doen en laten van de afnemer. We denken hierbij aan bepaalde tariefplannen die tot doel hebben om het verbruik van de afnemer te verschuiven naar bepaalde periodes.

Indien voor bepaalde doeleinden geaggregeerde data wordt gebruikt (vb. in het kader van het opsporen van niet factureerbaar verbruik - vergelijking van geaggregeerde meetdata met een meting op de cabine) zonder dat een natuurlijke persoon geïdentificeerd kan worden, dan spreekt men niet over persoonsgegevens.

3.2. Betrokken partijen

De afnemer is "eigenaar" van de data met betrekking tot zijn toegangspunt. Hij kan de data consulteren op de display op de meter, via de P1 poort op de meter of bij bepaalde stakeholders. Zo kan de databeheerder toegang verlenen via internet tot een portal of geeft de leverancier in haar rol als SPOC bepaalde (wettelijk opgelegde) data. In de energiesector zijn er verschillende betrokken partijen (er zullen nog meer partijen actief zijn ten gevolge van de uitrol van slimme meters). Een aantal van deze partijen zullen om hun taken te kunnen uitoefenen persoonsgegevens verwerken. Indien de verwerking van persoonsgegevens plaats vindt ten gevolge van gereguleerde activiteiten zal er in wetgeving telkens een verantwoordelijke aangewezen moeten worden. De verantwoordelijke moet er dan voor zorgen dat er een beleid inzake bescherming persoonsgegevens (privacybeleid) voorzien is.

De **leverancier** is op de energiemarkt het eerste en voor veel processen het enige aanspreekpunt (single point of contact) voor de afnemer. De afnemer heeft een **contract** met de leverancier. De leverancier staat in voor het factureren op basis van meterdata en het geven van informatie en toelichting aan de afnemer. Het kan hier enerzijds gaan over door de regelgever vastgelegde minimale informatieverplichtingen (cfr. huidige weergave historisch verbruik op de factuur – naar de toekomst eventueel maandelijks informatie over verbruik en kosten) maar ook om nieuwe diensten (energieadvies, voorfinanciering van bepaalde energiebesparende investeringen, DSM, ToU, ...). In die zin heeft de leverancier een verantwoordelijkheid naar het verzamelen, bijhouden en gebruiken van persoonlijke data.

De **evenwichtsverantwoordelijke** heeft nood aan de nodige gegevens om realistische forecasts te kunnen doen of om penalisaties gelinkt aan onevenwicht door te rekenen. In principe moet de evenwichtsverantwoordelijke hiervoor niet beschikken over persoonsgegevens maar zal er gewerkt worden met geaggregeerde gegevens.

De **netbeheerder** heeft ook een verantwoordelijkheid voor het verzamelen, bijhouden en gebruiken van persoonlijke data in het kader van het beheer van het net. We denken hierbij aan het factureren van de afnemer (via de leverancier) voor het gebruik van het net maar ook eventueel naar toekomstige smart grid toepassingen (vermogenssturing,...). De afnemer is gebonden aan het **aansluitingsreglement** of **-contract**.

De **databeheerder** als "marktfacilitator/centrale communicatiefunctie" heeft ook een verantwoordelijkheid voor het verzamelen, bijhouden en gebruiken van persoonlijke data (zie nota marktrollen en datastromen bij de introductie van slimme meters), op het ogenblik dat de databeheerder persoonlijke data ter beschikking stelt aan andere partijen of wanneer data voor bepaalde doelen wordt aangewend.

De partijen zijn zeer divers. Dit gaat over de gekende leverancier en netbeheerder/databeheerder (DNB en TNB) maar kan ook gaan over "nieuwe" partijen zoals een ESCO of een aggregator. Ook de overheid, onderzoeksinstituten of het gerecht kunnen interesse hebben in de data. Enkel daartoe geautoriseerde partijen (op basis van regelgeving, contract/toestemming distributienetgebruiker) mogen toegang hebben tot de data.

3.3. Randvoorwaarden

Er moet een volledige transparantie zijn van het datacollectieproces. Er moet voldaan worden aan het eerlijkeheidsbeginsel, finaliteitsbeginsel, proportionaliteitsbeginsel en legitimiteitsbeginsel. Het legitimiteitsbeginsel verwijst naar het wettelijk kader dat rond privacy bestaat. Het eerlijkeheidsbeginsel verwijst dan weer vooral naar de transparantie. We gaan vooral dieper in op het finaliteits- en proportionaliteitsbeginsel, hoewel alle beginsels natuurlijk nauw aan elkaar gebonden zijn.

3.3.1. Finaliteitsbeginsel (doelen waarvoor de data kan worden aangewend)

Het uitgangspunt dat de afnemer "eigenaar" is van de data zou potentieel tot gevolg kunnen hebben dat de afnemer weigert deze data ter beschikking te stellen. Omdat bepaalde partijen deze data echter nodig hebben voor het uitoefening van hun taken, wordt beschreven in welke omstandigheden deze partijen de data moeten mogen gebruiken.

Zowel leveranciers, netbeheerders en eventueel derde partijen hebben via de meetdata toegang tot individuele verbruiksgegevens van afnemers en moeten omzichtig omgaan met deze informatie.

De algemene regel steunt dan ook op het principe dat het de **eindafnemer** zelf is die in de mogelijkheid **moet** zijn om te **kieszen (zie punt a) "toestemming"** hoe de consumptiedata wordt gebruikt en door wie, behalve in een aantal welomlijnde gevallen die limitatief zijn beschreven. Dit principe is beschreven in het artikel 5 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (hierna "privacywet"), dat hierover het volgende stelt:

"Persoonsgegevens mogen slechts verwerkt worden in één van de volgende gevallen:

- a) wanneer de betrokkene daarvoor zijn ondubbelzinnige **toestemming** heeft verleend;*
- b) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een **overeenkomst** waarbij de betrokkene partij is of voor de uitvoering van maatregelen die aan het sluiten van die overeenkomst voorafgaan en die op verzoek van de betrokkene zijn genomen;*
- c) wanneer de verwerking noodzakelijk is om een **verplichting** na te komen waaraan de verantwoordelijke voor de verwerking is onderworpen door of **krachtens een wet, een decreet of een ordonnantie**;*
- d) wanneer de verwerking noodzakelijk is ter vrijwaring van een vitaal belang van de betrokkene;*
- e) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de vervulling van een taak van openbaar belang of die deel uitmaakt van de uitoefening van het openbaar gezag, die is opgedragen aan de verantwoordelijke voor de verwerking of aan de derde aan wie de gegevens worden verstrekt;*
- f) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke voor de verwerking of van de derde aan wie de gegevens worden verstrekt, mits het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene die aanspraak maakt op bescherming uit hoofde van deze wet, niet zwaarder doorwegen."*

Enkel die data die nodig is voor de uitoefening van bepaalde (in regelgeving gedefinieerde) taken of die nodig zijn voor de uitvoering van het contract kunnen **zonder toestemming** aangewend worden. Belangrijk is in deze context op te lijsten welke data voor welke doeleinden nodig zijn. Op die manier kan nagegaan worden of de bestaande regelgeving al dan niet toereikend is. Data mag enkel opgehaald, verzameld en verwerkt worden voor wel gedefinieerde en duidelijk gespecificeerde doeleinden.

Het uitvoeren van een opdracht van algemeen belang waarmee de betrokken partij belast is kan ook een toelating inhouden voor het verwerken van persoonsgegevens.

Het is van zeer groot belang dat bij de databeheerder de nodige modaliteiten bepaald zijn waaronder derden met een legitiem belang toegang tot de gegevens krijgen.

Binnen de doelstellingen/taken die gedefinieerd kunnen worden kan men een onderscheid maken tussen klassieke taken/doelstellingen en nieuwe doelstellingen.

3.3.1.1. Klassieke doelstellingen

- efficiënt netbeheer
- klassiek klantenbeheer met betrekking tot de levering van energie (beheer van levering en facturatie aan de afnemer) en verschaffen van informatie over energieverbruik
- statistisch beheer
- testbeheer dat gezien kan worden als het beheer van testgegevens onder meer voortkomend uit de evaluatie van proefprojecten.
- beheer van eigen geschillen zodat de betrokken marktpartij zich kan vergewissen dat de afnemer zijn verbruik effectief betaalt.
  - > dit mag niet zo ver gaan dat bepaalde partijen een politionele of gerechtelijke bevoegdheid op zich nemen om actief en gericht personen te gaan opsporen. Dit valt specifiek onder de noemer "fraudedetectie". Het proberen recupereren en detecteren van niet-factureerbaar verbruik is uiteraard toegelaten.

- ...

De slimme meter biedt wel een aantal bijkomende mogelijkheden die de uitvoering van "klassieke doelstellingen/taken" vereenvoudigen.

3.3.1.2. Nieuwe functionaliteiten – die niet meteen tot de redelijke verwachtingen van de betrokkenen behoren

Bij het ontwikkelen van nieuwe functionaliteiten moet in acht gehouden worden dat er steeds een goed evenwicht bewaard moet worden. Dit houdt onder meer in dat:

- Dwingende functionaliteiten van administratieve of gerechtelijke aard duidelijk in de wetgeving opgenomen worden samen met de voorwaarden waarbinnen data hier wordt gebruikt (bvb. toegang politie, toegang voor taken van schuldbemiddeling, ...).
- Voor nieuwe commerciële diensten steeds het beginsel van vrije en specifieke toestemming wordt gehanteerd. Deze toestemming kan op elk moment worden ingetrokken op een zeer gebruiksvriendelijke manier.
- Er voldoende transparantie rond deze functionaliteiten bij de betrokkenen wordt voorzien.
- Er gedragscodes worden opgezet rond toepassing van de privacywet
- Er een onafhankelijke toegangscontrole wordt opgezet om misleiding van consumenten en oneigenlijk gebruik van metergegevens op te sporen
- Het gebruik van deze data wordt gemeld (nieuwe functionaliteiten) aan een onafhankelijke partij EN de toestemming van de partij die de gegevens bezorgt wordt voorzien – systeem van dubbele toestemming.
- ...

De verdere uitbouw en definiëring van de taken/doelstellingen volgt in Hoofdstuk 4. De data die voor deze doelstelling verzameld wordt mag dan ook enkel gebruik worden voor deze doelstelling (er moet hierbij dus opgelet worden voor "function creep" (zie ook Veiligheid en integriteit)).

3.3.2. Proportionaliteitsbeginsel/granulariteit & retentietermijn

3.3.2.1. Proportionaliteitsbeginsel

Er is een verplichting om niet overmatig en enkel ter zake dienende gegevens te verzamelen. Dit betekent dat men bij de keuze om een bepaalde doelstelling te verwezenlijken moet kiezen voor de minst op de privacy van de afnemer ingrijpende maatregel. Ook de retentietermijn moet bepaald worden (in de meter, in de database van de databeheerder en in de systemen van de uiteindelijke eindverantwoordelijke).

De vraag die in dit kader kan gesteld worden is of voor sommige processen anonieme of gecodeerde persoonsgegevens of zelfs geaggregeerde gegevens niet voldoende kan zijn. De noodzaak tot het opslaan van gegevens voor een bepaalde tijd of het beschikbaar stellen van data onder een bepaalde vorm van detail (hogere granulariteit – vb. kwartierwaarden) moet in functie staan van de aangeboden dienst/functionaliiteit. Zo is het voor de maandelijkse informatieverlening over verbruik voldoende om de slimme meter maandelijks uit te lezen.

De nodige technologie moet aangewend worden om, overal waar mogelijk, meetgegevens te anonimiseren of om de zichtbaarheid te maskeren of te blokkeren voor bepaalde gebruikers/diensten. De granulariteit van de gegevens is in de meter zelf vastgelegd als functionaliteit en omhelst geen keuze van de afnemer. De uitleesfrequentie zal in functie van de doelstellingen aangepast worden. De databeheerder zal de gegevens in functie van de gekozen marktprocessen (door alle marktpartijen samen en de VREG bepaald – cfr. Atrias), al dan niet geaggregeerd, ter beschikking stellen van de marktpartijen.

De keuze voor/noodzaak tot hoge **granulariteit** zal op een objectieve en onafhankelijke basis bepaald worden door de regelgever. De praktische uitvoering is een belangrijke taak voor de **databeheerder**.

3.3.2.2. Dataretentiebeleid

Het bijhouden van de data moet beperkt blijven tot de tijd die nodig is voor het verwezenlijken van de doelen waarvoor de gegevens zijn verzameld.

De dataretentie op niveau van de meter wordt **regulatoir** vastgelegd. De afnemer kan niet zelf beslissen hoe lang de data in de meter zelf wordt opgeslagen en ook de marktpartijen kunnen niet zelf bepalen hoelang zij de data bijhouden. Hierbij wordt verwezen naar de nota functionaliteiten.

De dataretentieregels moeten betrekking hebben op elke legitieme doelstelling. Hierbij is er een grote nadruk op controle van de toepassing van deze regels.

3.4. Transparantie en kennisgeving aan betrokkenen

Transparantie is absoluut noodzakelijk. De afnemer moet op een correcte en neutrale manier bewust gemaakt worden van de voordelen maar ook van de mogelijke risico's die verbonden zijn aan (het ter beschikking stellen van) gegevens die door de slimme meter worden verzameld en welke acties ondernomen zijn om de risico's te verhelpen.

Hij moet eveneens op de hoogte zijn van de maatregelen die ter beschikking gesteld worden aan de afnemer om deze risico's in te perken. De afnemer moet in voldoende mate op de hoogte zijn van zijn rechten.

De afnemer moet in ieder geval op de hoogte zijn van:

- Het **doel** waarom een partij bepaalde data nodig heeft, de manier van verwerking, de identiteit van de verantwoordelijke (databeheerder – clearinghouse – Atrias) en de ontvanger van de gegevens.
- Het recht dat hij heeft om op verzoek **gegevens te krijgen** over het al dan niet verkrijgen van een bepaald "profiel" op basis van de meterdata, met welk doel dit profiel wordt bepaald en wat de betekenis en de gevolgen zijn van de toekenning van dit profiel.
- Het recht om toegang te hebben tot de gegevens onder meer om onjuiste **gegevens te verbeteren** of te laten schrappen wat onjuist en verboden is/langer dan de redelijke termijn werd bewaard.

Praktisch is het de bedoeling dat een afnemer op documenten of op de website een duidelijk aanspreekpunt heeft. Dit aanspreekpunt moet bij alle verwerkers van persoonsgegevens beschikbaar zijn.

3.5. Veiligheid en integriteit

Naar integriteit moet naast het nemen van beschermingsmaatregelen om de persoonsgegevens te beschermen bijvoorbeeld periodiek en binnen redelijke termijnen de datakwaliteit en de kwaliteit van de profielgegevens getoetst worden.

Wat veiligheid betreft moet ervoor gezorgd worden dat het aantal persoonsgegevens en het aantal verwerkingen beperkt wordt gehouden om het risico op beveiligingsinbreuken te beperken.

De nodige passende technische en organisatorische maatregelen moeten genomen worden om persoonsgegevens te beschermen. Er moet ook de nodige wapening zijn zodat de gegevens niet gebruikt worden voor andere doeleinden (function creep).

Beveiliging moet bovendien steeds doorheen de hele communicatieketting (end to end) bekeken worden.

Tussen actoren moeten de verantwoordelijkheden duidelijk zitten op basis van een passende overeenkomst waarin de verantwoordelijkheid van de verwerker (vaak databeheerder) vastgelegd is. Hierbij wordt verwezen naar de nota "rollen in de markt".

De data, zelfs indien deze gebruikt wordt in gereguleerde processen, moet altijd beveiligd worden en rekening houden met de privacy. Daarom is toegangscontrole tot en beveiliging van de data van groot belang, zowel op de plaats waar de gegevens worden verzameld als het doorstuurmedium als de bewaarplaats,... kortom de hele end-to-end keten.

De privacydiscussie kan dus best ook een soort "**risk assessment**" omvatten. Wat zijn de risico's onder andere van ongeautoriseerde toegang tot persoonlijke data, ongeautoriseerde afsluiting op afstand,... Hiermee moet rekening gehouden worden bij de uittekening van de processen en wordt best samengewerkt met de verschillende partijen om de risico's zo goed mogelijk in te schatten en af te dekken. Het afdekken van het risico moet wel proportioneel zijn. Dit wil zeggen dat de kosten dat het risico met zich mee brengt in verhouding moeten staan tot de investeringen om het risico af te dekken. Bij de uittekening van de processen binnen Atrias UMIG 6/UMIG X moeten deze risico's meegenomen worden.

De beveiliging moet de nodige flexibiliteit aan de dag leggen zodat ook op een later tijdstip nog ingespeeld kan worden op bijkomende beveiligingsnoden.

4. Bespreking

Voorgaand hoofdstuk schetste een algemeen kader waarbinnen de privacydiscussie zich afspeelt. De aangehaalde elementen zijn niet voor discussie vatbaar en moeten ten allen tijde gerespecteerd worden. Toezicht hierop zal uitgevoerd worden door de bevoegde instanties.

Vanuit regulatorisch oogpunt is het van belang om duidelijkheid te creëren over de rollen (zie nota rollen) en daar waar onduidelijkheid is over de datastromen de nodige transparantie te verzorgen.

Volgende vragen werden uit het "kader" (zie Hoofdstuk 3) weerhouden en worden in Hoofdstuk 4 verder besproken:

1. Welke taken kunnen er gedefinieerd worden waarvoor er data "zonder toestemming" of los van "contractuele verplichting" gebruikt kan worden. In de mate dat deze regulatorische taken in regelgeving bepaald kunnen worden draagt dit de voorkeur weg.

Beleidskeuze 1: Opname in de regelgeving van de taken die bepaalde partijen moeten uitvoeren (cfr. rollen in de markt) en bij elke taak aangeven welke gegevens hiervoor nodig zijn. Deze verdeling komt in grote mate overeen met het opstellen van een lijst met regulatorische en niet-regulatorische activiteiten (cfr. nota de slimme meter en de consument). Waarbij enkel bij regulatorisch bepaalde taken zonder contract of toestemming gebruik gemaakt mag worden van persoonlijke data. Deze definitie verhoogt de mogelijkheid tot toezicht en bepaalt ook de nodige modaliteiten waaronder de databeheerder derden met legitiem belang toegang geeft tot de data.

Een aanwijzing van de verantwoordelijke in de wetgeving draagt omwille van redenen van reglementaire transparantie de voorkeur (artikel 1 § 4 2° lid WVP).

2. Om de afnemers in kennis te stellen van hoe en waarom de gegevens van de slimme meter gebruikt zullen worden, kan overwogen worden om een "**privacy gedragscode**" af te sluiten met de verschillende stakeholders.
3. Extra aandacht voor nieuwe functionaliteiten (zie ook nota "de slimme meter en de consument")
4. Het is van zeer groot belang dat bij de databeheerder de nodige modaliteiten bepaald zijn waaronder derden met een legitiem belang toegang tot de gegevens krijgen.

Actiepunt 1. De potentiële baten die de bijkomende data van de slimme meter met zich mee kan brengen op het vlak van nieuwe producten en diensten (met toestemming van de afnemer die in een goed werkende vrije markt ook volledige informatie heeft – hierover moet vanzelfsprekend gewaakt worden) wordt best op een flexibele en marktfaciliterende manier ter beschikking gesteld. Dit noodzaakt het opstellen van procedures en regels voor het aanvragen en ter beschikking stellen van informatie waarbij in de meest ruime betekenis rekening gehouden moet worden met privacy en veiligheid en integriteit van data. Het is daarom van groot belang dat hierrond een werkend kader wordt opgezet (cfr. Atrias discussies in de werkgroep).

5. Bewaartermijnen en veiligheid
6. Wat leert het buitenland?

4.1. Oplijsting van de data nodig binnen de (regulatoire) taken

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de taken die in de nota "rollen in de markt" werden opgelijst. Er wordt eveneens aangegeven welke data nodig is en volgens welke frequentie.

De lijst hier onder is geen limitatieve lijst en dient eerder als een verdere uitwerking van de discussie over welke data nodig is voor welke taak en volgens welke frequentie die werd opgestart rond dit onderwerp.

Deze lijst is statisch en gaat momenteel grotendeels uit van de frequentie en granulariteit van huidige processen met hier en daar een verwijzing naar hoe toekomstige smart processen er uit zouden kunnen zien. In dit kader wordt verwezen naar de nota "marktrollen en datastromen bij de introductie van de slimme meter". De VREG is zich bewust van de mogelijke en wenselijke evolutie van gebruik van de data in de toekomst. Toch is het belangrijk om duidelijk aan te geven wat de bedoelingen zijn van de verschillende partijen met de data. Op korte termijn zal dit waarschijnlijk eenvoudiger in te schatten zijn dan op langere termijn. De toevoeging van het tijds kader wordt aangegeven door de kolom "gebruik" in onderstaande tabel.

Actiepunt 2. Oplijsten van de gebruiksfrequentie, retentietermijn,... van de data nodig voor het uitvoeren van een bepaalde (gereguleerde) taak met oog op duidelijke aflijning van de (relevante data binnen de) desbetreffende rol.

Als uitgangspunt wordt de lijst met rollen genomen uit het document "marktrollen en datastromen bij de introductie van de slimme meter" (zie hieronder).

Rol	Wie	Taak	Benodigde data	nota rollen	Frequentie	Gebruik	granulariteit/ detail	GEREGULEERD
Plaatsing	Meteroperator Netbeheerder	Bij plaatsing - toegang en afhandeling	Voorzien toegang tot woning, meterstand oude meter		1 dag vooronderzoek 1 dag installatie meteropname (foto) bij installatie	Bij plaatsing	-	gereguleerd
Beheer meter	Meteroperator Netbeheerder	Bij plaatsing testen of meters goed functioneren	Intervalstanden	4.2.2.b	aantal dagen	Bij plaatsing	15 min E, 1 u gas	gereguleerd
	Meteroperator Netbeheerder	Monitoring kwaliteit meters, detecteren storingen - Meter operating center	Monitoringsinformatie: - alarmen - stand gasklep (voor G) - kwaliteitsrapportages		signalen van individuele meters	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	Meteroperator Netbeheerder	Verbeteren meterfunctionaliteit, beveiliging	softwareupgrade (firmware)		< 1/jaar	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	Meteroperator Netbeheerder	Tijdafhankelijke functionaliteiten mogelijk maken	Tijdinstellingen - aanpassing timeframes		van 1/jaar vaste timeframes - naar hogere frequentie bij dynamische timeframes	na smart processen UMIG 6 - 2015 tot UMIX X 2020 ev	-	gereguleerd
	Meteradministrator Netbeheerder	Bijhouden van een database van meters	Gegevens aansluitregister (meternummer en adres ...)		bij aansluiting en veranderingen	-	gereguleerd	
	Meetpuntadministratie netbeheerder	partij gelinkt aan meetpunt	Gegevens aansluitregister (meternummer en adres ...)		bij aansluiting en veranderingen	-	gereguleerd	
Beheer van het net	Netbeheerder	Instellen vermogensregeling/aan-afschakelen	Besturingsopdrachten	4.2.1.b 4.2.1.c	1/jaar	na smart processen UMIG 6 - 2015	-	gereguleerd
	Netbeheerder	Monitoring netkwaliteit, lokaliseren netproblemen	Monitoringsinformatie: - spanning en spanningsonderbreking - stroomsterkte - cos phi en varh (voor E) - druk, temperatuur, flow (voor G) - productiegegevens		ad hoc op LS bij detectie problemen, investeringen,...	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	Netbeheerder	Uitkeringen bij storingen	Monitoringsinformatie: - spanning en spanningsonderbreking		na storing	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	Netbeheerder	Verbruksinformatie voor netmanagmenetdoeleinden	In het kader van netontwikkeling, connectiviteit zijn ook verbruiksgegevens nodig		maandelijks	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	Netbeheerder	Adviserend, openbaar en publiek toegankelijk	Regulator/Beleid/Studie kan gegevens opvragen bij netbeheerder		< 1/jaar	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	TNB-DNB	Leveringszekerheid bij calamiteiten (code rood)	Afschakelcommando		< 1/jaar	na smart processen UMIG X - 2020	-	gereguleerd

Rol	Wie	Taak	Benodigde data	nota rollen	Frequentie	Gebruik		GEREGULEERD
Marktfacilitering/ Marktprocessen + Stimuleren energiebesparing	databeheerder meterdatacollector	Uitlezen van de meters	afhankelijk van achterliggende marktprocessen - marktprocessen zijn gereguleerd, ook al kan de vraag van de commerciële markt komen, dan nog zal de databeheerder enkel mits aftoetsen van een procedure (toestemming) de gegevens ter beschikking stellen		maandelijks	na smart processen UMIG 6 - 2015 tot UMIX X 2020 ev	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	databeheerder meterdataverantw oordelijke	inlezen en valideren van data	afhankelijk van achterliggende marktprocessen		maandelijks	na smart processen UMIG 6 - 2015 tot UMIX X 2020 ev	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	databeheerder meterdata- aggregator	samenbrengen van data	afhankelijk van achterliggende marktprocessen		maandelijks	na smart processen UMIG 6 - 2015 tot UMIX X 2020 ev	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	databeheerder	dataopslag	bewaren van de gegevens		zo lang als nodig voor processen - niet langer	na smart processen UMIG 6 - 2015 tot UMIX X 2020 ev	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	databeheerder meterdatadistribut eur	verdelen van data	verdeling op basis van marktprocessen - marktprocessen zijn gereguleerd, ook al kan de vraag van de commerciële markt komen, dan nog zal de databeheerder enkel mits aftoetsen van een procedure (toestemming) de gegevens ter beschikking stellen		maandelijks	na smart processen UMIG 6 - 2015 tot UMIX X 2020 ev	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	databeheerder	beheer toegangsregister	Beheer register van toegangspunten - evenwichtsverantwoordelijke, toegangshouder		bij nieuwe punten en veranderingen		-	gereguleerd
	leverancier	Factureren bij verhuis, switchen of opzeggen	Meterstand (op aanvraag - SPOC = leverancier) overgemaakt door databeheerder voor leverancier en DNB die op basis daarvan factureren	4.2.2.a	1/jaar	tijdens levensduur	geaggregeerd per timeframe	gereguleerd
	leverancier	Jaarlijks/Maandelijks factureren	Verbruik over periode (SPOC = leverancier) overgemaakt door databeheerder voor leverancier en DNB die op basis daarvan factureren	4.2.3	1-12/jaar	tijdens levensduur	geaggregeerd per timeframe	gereguleerd
leverancier	Informereren klant	Verbruik (+kost) over verbruiksperiode (SPOC = leverancier) - de gegevens komen van de databeheerder maar gaan via SPOC - BASISINFO	4.2.1. a	1-12/jaar	tijdens levensduur	geaggregeerd per timeframe	gereguleerd	
Netbeheerder	activering prepaymentfunctie	activeren en bijhouden prepayment "actief" via toegangsregister? Cfr personeegegevens huidige situatie	4.2.4. a & b	1/jaar	tijdens levensduur	-	gereguleerd	

	leverancier	commerciële prepayment	netbeheerder activeert prepaymentfunctie in meter - proces moet nog uitgetekend worden welke informatiestromen in het kader van dit proces gebeuren (verbruiks informatie,...)	PP 4.2.4.b	frequentie afhankelijk van technische kant processen (vb. Weergave op scherm meter zelf vraagt hogere frequentie)	na smart processen UMIG X - 2020	-	Markt
	Databeheerder	Adviserend, openbaar en publiek toegankelijk	Regulator/Beleid/Studie kan gegevens opvragen bij databeheerder	4.2.1.c	ad hoc	tijdens levensduur	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	leverancier /ESCO/ HAN operator ...	Informeren afnemer	GEDETAILLEERDE, extra optionele informatie energiemonitoring (ook voor derde partijen zoals ESCO) ondersteuning verbruiksanalyse door databeheerder HAN operator gebruikt gegevens uit de slimme meter voor aanschakeling, sturing/domotica	4.2.1. d 4.2.4 d	continu via P1	tijdens levensduur	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd Lastprofiel	Markt
	Databeheerder	Variabele tarifiering/ToU mogelijk maken	Correct toegewezen energiehoeveelheden e.a. per juiste timeframe aan de juiste partij, link toegangsregister en meetregisterhistoriek van data met meerdere timeframes of op basis van kwartierwaarden + reconstructie van de timeframestructuur in het verleden bij switch	4.2.4.c	al naargelang sprake over echt dynamic timeframes en signalen ad hoc voor "goedkope" verbruiksperiodes of jaarlijks ingeladen vaste timeframes andere frequentie	na smart processen UMIG X - 2020	15 min E, 1 u gas	Markt
	Databeheerder	Adviserend, openbaar en publiek toegankelijk	Regulator/Beleid/Studie kan gegevens opvragen bij netbeheerder	4.2.1.c	ad hoc	tijdens levensduur	15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	Evenwichts-verantwoordelijke	evenwicht brengen in portfolio aan toegangspunten	afhankelijke van achterliggende marktprocessen		maandelijks		15 min E, 1 u gas	gereguleerd

Rol	Wie	Taak	Benodigde data	nota rollen	Frequentie	Gebruik		GEREGULEERD
DSM - Smart grid	Databeheerder	Sturen van vermogen	activeren en bijhouden sturing via toegangsregister? Cfr personeegegevens huidige situatie	4.2.5.b	ad hoc	na smart processen UMIG X - 2020	-	Markt
	Databeheerder	Vermogensgegevens voor DSM	Vooraf in de optiek van regelcontracten via leverancier	4.2.5.b	ad hoc	na smart processen UMIG X - 2020	-	Markt
	Databeheerder	Vermogensgegevens voor balans op het net - Smart grid - sturen loopt via de markt	zie ook rij 10 (verbruiksgegevens). Bedoeling is dat ook evenwichtsverantwoordelijken (aggregatoren) over dezelfde info kunnen beschikken	4.2.5.b	ad hoc	na smart processen UMIG X - 2020	-	gereguleerd
sociale maatregelen	netbeheerder sociale leverancier	sturen van vermogen	activeren en bijhouden sturing via toegangsregister? Cfr personeegegevens huidige situatie	4.2.5 a	1/jaar	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	netbeheerder sociale leverancier	prepayment	idem hier boven maar dan in prepaymentcontext	PP 4.2.4.a	1/jaar	tijdens levensduur	-	gereguleerd
Beperking netverlies, fraudebestrijding, aanpak wanbetalers	Netbeheerder	Inschakelen bij nieuw contract en afschakelen bij einde contract	SPOC is leverancier, uitvoering is door netbeheerder - weergave in toegangsregister?	4.2.6	1/jaar	tijdens levensduur	-	gereguleerd
	Netbeheerder	Detecteren van fraude en events (tempering) en niet factureerbaar verbruik	Spanning en verbruiksgegevens	4.2.1. c	ad hoc	tijdens levensduur	-	gereguleerd
Allocatie & Reconciliatie	Databeheer	Allocatie en Reconciliatie	Via de beheerder van de meetdata naar leveranciers en netbeheerders	4.2.2.c	maandelijks	na smart processen UMIG X - 2020	15 min E, 1 u gas	gereguleerd
	Databeheer	evenwicht	Via de beheerder van de meetdata naar evenwichtsverantwoordelijke en TNB (per ARP)	4.2.2.c	maandelijks	na smart processen UMIG X - 2020	15 min E, 1 u gas	gereguleerd
Productiegegevens	Databeheerder	evenwicht	Via de beheerder van de meetdata naar evenwichtsverantwoordelijke en TNB (per ARP)	4.2.7	maandelijks	na productie meting	15 min E, 1 u gas	gereguleerd
	Databeheerder	informatie	naar producent zelf	4.2.7	maandelijks of continu via P1		15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	Databeheerder	informatie	naar steunverlenende overheid	4.2.7	ad hoc		15 min E, 1 u gas	gereguleerd
	Databeheerder	Allocatie en Reconciliatie	Via de beheerder van de meetdata leveranciers en netbeheerders evenwichtsverantwoordelijke en TNB (per ARP)	4.2.7	maandelijks		15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd
	Databeheerder	Nominatie	Via de beheerder van de meetdata leveranciers en netbeheerders evenwichtsverantwoordelijke en TNB (per ARP)	4.2.7	maandelijks		15 min E, 1 u gas of geaggregeerd	gereguleerd

4.2. Privacy gedragscode – privacy audit & security audit

4.2.1 Privacy audit

De gedragscode moet er voor zorgen dat de betrokken partijen de afnemer goed informeren zodat deze een duidelijk idee krijgt waarvoor de meetdata gebruikt wordt zodat hij enerzijds een **weloverwogen beslissing/keuze** kan maken of in het geval van gereuleerde processen een idee heeft van de gegevens die gebruikt worden en waarvoor deze gegevens worden gebruikt.

De afnemer moet ook geïnformeerd worden over de mogelijkheid om **terug te komen** op een bepaalde keuze/beslissing.

Er zou dus eerst een privacy gedragscode opgesteld worden maar de naleving van deze gedragscode moet op regelmatige wijze gecontroleerd worden. Hiernaast zou de gedragscode ook ten tijde moeten geëvalueerd worden om na te gaan om deze privacy gedragscode nog steeds tegemoet komt aan de noden op vlak van privacy.

Beleidskeuze 2: Opstellen van een privacy (en security) gedragscode/audit – op initiatief van de betrokken partijen en in overleg met de privacycommissie - voor alle betrokken partijen.

Los van een gedragscode kan er ook overwogen worden om effectieve audits of certificering in het leven te roepen. In Nederland bestaat er zo iets als een "privacy-audit-proof"-certificaat.

4.2.2 Security audit

Rekening houdend met de gevoeligheid van de informatie die bekomen wordt door de slimme meter is het van groot belang dat de data in veilige omstandigheden wordt bewaard. De veiligheid wordt in de hand gewerkt door de data niet langer dan nodig aan te houden (cfr. duurtijd van opslag in relatie tot marktprocessen en statistische verwerking in aggregatie). Hierdoor moet dus voorzien worden in regelmatige verwijdering en anonimiseringsprocedures (versleuteling).

4.2.3 Privacy beleid

Het privacy beleid omvat zowel aandachtspunten naar privacy als naar security. Alle partijen (cfr. nota Marktrollen en datastromen bij de introductie van de slimme meter) moeten beschikken over een privacybeleid (en retentiebeleid). Dit is al zo voor de huidige taken maar zeker voor de nieuwe doelen waarvoor de data zullen aangewend worden (of andere invulling van de bestaande doelen met de ruimere dataflow). Al naargelang de rol van de verschillende partijen kan de focus iets anders liggen. Zo zal de netbeheerder als partij verantwoordelijk voor de installatie van de meter al rekening moeten houden met privacy aspecten in de meter zelf (encryptiesleutel). De databeheerder speelt een centrale rol als marktfacilitator (doorgeefluik) van informatie. In dit verband moeten er specifieke procedures zijn voor het identificeren en verifiëren van mogelijke ontvangers van data.

Onderdelen van dit privacy beleid zijn:

- 🔒 Bescherming tegen ongeautoriseerde toegang (intern en extern) tot persoonlijke data (in de meter, de databases en tijdens de communicatie);
- 🔒 Bescherming van de data-integriteit (verhinderen van mogelijkheid tot aanpassen van gegevens);
- 🔒 Verifiëren van de identiteit van de ontvanger van de data;
- 🔒 Beveiliging tegen het hacken van belangrijke functionaliteiten (vb. afsluiten op afstand);
- 🔒 Faciliteiten tot auditeren van opslag van data;

- ⚡ Voorzien van toegangscontroles (binnen bedrijf) en een beleid naar retentie van data;
- ⚡ Het aggregeren van data indien de taak geen individueel niveau van persoonlijke data vereist;
- ⚡ Op regelmatige wijze de personeelsleden informeren over het privacybeleid van het bedrijf (door sessie te organiseren, opnemen van clause in arbeidsovereenkomst, ...);
- ⚡ Aanduiden van (een) perso(o)n(en) verantwoordelijk voor het toezien op de naleving van de privacywetgeving;
- ⚡ ... .

Al deze elementen zouden onderdeel kunnen uitmaken van een privacy gedragscode. Het zijn ook elementen die tijdens een privacy audit van naderbij bekeken worden.

De verwerkers van persoonsgegevens zullen dus acties moeten ondernemen om ervoor te zorgen dat privacygevoelige data losgekoppeld wordt van andere data zodat enkel gebruikt gemaakt wordt van de persoonsgegevens als dit nodig is voor een proces (wettelijk opgelegd, op basis van een contract of door middel van toestemming van de betrokken afnemer). Voor de overige processen zou men gebruik moeten kunnen maken van data zonder dat deze data meteen gekoppeld is aan persoonsgegevens. De scheiding van deze data zou bijvoorbeeld aangetoond kunnen worden via certificatie.

Vanuit transparantie overwegingen en om de rechten van de eindafnemer te vrijwaren is het van belang dat de eindafnemer zelf toegang heeft tot de informatie die door de slimme meter wordt gegenereerd. Enerzijds is dit via de P1 poort (cfr. nota functionaliteiten), een display op de meter zelf of een aparte display maar anderzijds zou de afnemer ook een zicht moeten hebben op het gebruik van zijn data in de systemen (databases) van de verschillende marktpartijen. Dit kan bijvoorbeeld via de computer (portal/zie nota marktrollen en datastromen bij de introductie van de slimme meter). De marktpartijen moeten de eindafnemer informeren over de manier waarop de afnemer de data die deze marktpartijen verzamelen en bijhouden met oog op gebruik in bepaalde processen kunnen consulteren (toegang en mogelijkheid tot rechtzetting). Partijen moeten ook informatie geven over het doel van het verzamelen van de data.

De eindafnemer moet kiezen op welke manier (en onder welke vorm) consumptiedata wordt doorgegeven en aan wie (**Markt**) met uitzondering van de data die nodig is om gereguleerde activiteiten uit te oefenen (**gereguleerd**). Deze visie stemt overeen met het voorstel van ERGEG zoals weergegeven in de GGP over slimme meters.¹

De eindafnemer moet op de hoogte gesteld worden van zijn of haar rechten:

- ⚡ toegang tot data;
- ⚡ recht om data recht te zetten;
- ⚡ toestemming geven tot vrijgave van de gegevens en zicht op de gevolgen van deze vrijgave;
- ⚡ manier waarop deze toestemming terug kan ingetrokken worden.

Dit geldt voor de bestaande situatie maar nog eens te meer voor een toekomstige situatie waar er meer data beschikbaar gesteld kan worden.

4.3. Nieuwe functionaliteiten

Voor nieuwe commerciële diensten kan overwogen worden om steeds het beginsel van vrije en specifieke toestemming te hanteren. Deze toestemming kan op elk moment worden ingetrokken op een zeer gebruiksvriendelijke manier. (toevoegsel bij de nota "slimme meter en de consument" pag.

---

¹ ERGEG Public consultation Paper on Draft Guidelines of Good Practice on Regulatory Aspects of Smart Metering for Electricity and Gas, ERGEG, juni 2010.

38 punt 3.8.5.2 *Informatie naar de afnemer toe en nodig voor de sector om nieuwe producten en diensten mogelijk te maken.*)

Actiepunt 3. Vastleggen van principes waaraan de marktpartijen zich moeten houden bij het aanbieden van de verschillende producten, cfr. Gedragscode. (idem als actiepunt 4 pag. 14 van de nota "de slimme meter en de consument")

Aangezien het hier gaat om nieuwe functionaliteiten moet er voldoende transparantie rond deze functionaliteiten bij de betrokkenen worden voorzien.

Tevens wordt er best een onafhankelijke toegangscontrole opgezet om misleiding van consumenten en oneigenlijk gebruik van metergegevens op te sporen

Actiepunt 4. Contact opnemen met de FOD Economie. Zodat bij een uitrol van slimme meters de nodige initiatieven (ter voorkoming misleiding van de consument) op federaal vlak genomen kunnen worden. (zie actiepunt 1 – nota de slimme meter en de consument). Rond oneigenlijk gebruik van meetgegevens zal het de privacycommissie zijn die het nodige toezicht moet uitvoeren.

Het gebruik van deze data wordt gemeld (nieuwe functionaliteiten) aan een onafhankelijke partij EN de toestemming van de partij die de gegevens bezorgt wordt voorzien – systeem van dubbele toestemming.

De bedoeling van voorgaande paragraaf ziet de VREG eerder in het kader van de meldingsplicht die er is ten opzichte van de privacycommissie rond verwerking van persoonsgegevens.

Aangifte verwerking (artikel 17 §1 Privacywet):

Voordat wordt overgegaan tot één of meer volledig of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerkingen van gegevens die voor de verwezenlijking van een doeleinde of van verscheidene samenhangende doeleinden bestemd zijn, doet de verantwoordelijke voor de verwerking of, in voorkomend geval, diens vertegenwoordiger, daarvan aangifte bij de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Het vorige lid is niet van toepassing op verwerkingen die alleen tot doel hebben een register bij te houden dat door of krachtens een wet, een decreet of een ordonnantie bedoeld is om het publiek voor te lichten en door eenieder dan wel door ieder persoon die zich op een gerechtvaardigd belang kan beroepen, kan worden geraadpleegd.

Het is niet de wens van de VREG om zelf of via een bepaalde instantie een voorafgaande toestemming voor de introductie van nieuwe producten (en de desbetreffende nood aan data voor deze producten) in het leven te roepen.² Het is wel van belang dat een markt faciliterende databeheerder een belangrijke rol krijgt.

4.4. Databeheerder

De databeheerder (gereguleerde onafhankelijke marktfacilitator) zal in de toekomst een centrale rol krijgen in de datastromen. Zowel naar datastromen die gebruikt worden in gereguleerde processen als naar datastromen die, mits toestemming van de afnemer, gedeeld kunnen worden met commerciële partijen voor het aanbieden van "nieuwe" producten en diensten.

Het is daarom van groot belang dat de databeheerder procedures uitwerkt, in samenwerking met de verschillende marktpartijen, die een privacytoets vlot kunnen doorstaan. In dit kader verwijzen we

² In de nota "de slimme meter en de consument" wordt onder beleidskeuze 16 op pagina 28 wel melding gemaakt van *De regulator zou bij elk product of dienst die een mogelijkheid tot afschakeling met zich mee brengt een voorafgaandelijke analyse uit kunnen voeren om te oordelen of dit product of deze dienst wel duidelijk en transparant genoeg de gevaren communiceert.* Deze melding sloeg wel enkel op afschakeling en wordt in principe niet doorgetrokken voor alle door de markt aangeboden producten (en datagebruik nodig om deze producten aan te bieden).

naar de toekomstige werkzaamheden van het beleidsplatform waar vanuit consumenten oogpunt gekeken zal worden naar de praktische realisatie en uittekening van de databeheerrol en naar de werkzaamheden rond de uittekening van toekomstige smart processen.

Actiepunt 5. Opvolging toekomstige evoluties rond databeheerder en uittekening toekomstige smart processen vanuit consumenten oogpunt en vanuit het principe dat ook andere partijen eenzelfde toegang moeten hebben tot bepaalde data (mits toestemming van de afnemer). Op die manier wordt er een level playing field gecreëerd met een maximale mogelijkheid voor toekomstige innovatie ten voordele van de afnemer. (cfr Atrias)

4.5. Bewaartermijnen en veiligheid en integriteit

Alle systemen, van de meter over de communicatie tot de verschillende databases, moeten veilig zijn en de integriteit van de data waarborgen. Dit werd verder opgenomen in de nota "functionaliteiten".

De frequentie van uitlezing en de granulariteit van data zijn mee opgenomen in de tabel onder punt 4.1 Oplijsting van de data nodig binnen de (regulatorische) taken.

Als onderdeel van een privacy-audit waarvan sprake in 4.2 Privacy gedragscode – privacy audit moet er ook aangegeven worden hoe lang bepaalde gegevens worden bijgehouden in relatie tot het realiseren van bepaalde doelstellingen.

Actiepunt 6. Opvolging van bewaartermijnen

4.6. Buitenlandse ervaringen

4.6.1. Nederland

In verschillende Europese landen lopen proefprojecten rond slimme meters. In een aantal landen werd de beslissing tot effectieve (volledige) uitrol van slimme meters reeds genomen. Ook in Nederland werd initieel een beslissing tot volledige uitrol genomen. In de wetgeving was zelfs opgenomen dat afnemers geen slimme meter konden weigeren. Hiertegenover stond zelfs een gevangenisstraf.

In dit kader groeide in Nederland al snel het maatschappelijk debat. Centraal stond de vraag of de afnemer niet het recht heeft om de slimme meter te weigeren, zeker in het licht van mogelijke inbreuk op privacy. De consumentenbond bestelde rond dit onderwerp een studie bij de Universiteit van Tilburg³ (zie ook Universiteit Tilburg - EVRM). Uiteindelijk werd het wetsvoorstel voor de invoering van de slimme meter aangepast.

Vereenvoudigd voorgesteld wordt wel nog bij alle afnemers een slimme meter geplaatst. De afnemer heeft echter de keuze voor een zogenaamde "opt-out" waarbij alle "smart functies" afgezet worden en de meter dus functioneert als een "domme meter".

Vanuit privacy oogpunt zijn hiermee een aantal mogelijke problemen omzeild. Vanuit kosten oogpunt is dit een alles behalve optimale oplossing. Men plaatst immers overal een slimme meter en heeft dus de kost voor de installatie maar in de gevallen waar de afnemer kiest voor een opt-out zijn er geen baten die tegenover de gemaakte kost staan. Op vraag van de overheid werd KEMA ingeschakeld om binnen de kosten- batenanalyse in Nederland een inschatting te maken van de effecten van deze "vrijwilligheid".

³Ref. naar Studie Univ Tilburg – EVRM:

http://www.consumentenbond.nl/morello-bestanden/209547/onderzoek_UvT_slimme_energi1.pdf

Kema signaleert een aantal belangrijke wijzigingen in vergelijking met 2005. Een van de belangrijke wijzigingen is de inruil van verplichting voor vrijwilligheid. Kema gaat ervan uit dat de meeste Nederlanders zonder morren een slimme meter zullen accepteren, en stelt het percentage weigeraars op 2%. Hoe groter dit percentage, hoe slechter het uitpakt voor de kosten/baten-analyse. Loopt het aandeel weigeraars op tot 20%, dan slaat de netto contante waarde om van een positief getal naar een negatief getal. In de oefening werd een positieve businesscase opgetekend van 770 mio euro op een totale case van 1,3 mld euro. Kema en de Minister van Economische zaken benadrukken geen enkele reden te hebben aan te nemen dat 20% van de Nederlanders de meter zal weigeren.

Deze analyse werd besproken in de eerste kamer van Nederland (zie bijlage II).

Tenslotte werd in Nederland overgegaan tot een volledige uitrol maar met een mogelijkheid om hier toch nog later van af te zien. Men start met een kleinschalige uitrol waarbinnen gedurende twee jaar de nodige leereffecten (en realisatie van de baten) aangetoond moeten worden.

Actiepunt 7. In dit kader kan een parallel getrokken worden naar de Vlaamse oefening waar ook van nabij zal gekeken worden naar het Pilotproject⁴ om te zien of de kosten en baten ook daadwerkelijk gerealiseerd worden. Er zal in deze oefening ook de nodige aandacht naar privacy moeten gaan. Zowel op het vlak van meteropstelling, uitlezing, opslag maar ook op vlak van doorgeven van de data aan commerciële partijen (gereguleerde processen) voor testing van smart processen zoals facturatie, verhuis, prepayment,...

In de Vlaamse oefening werd uitgegaan van een percentage weigeraars van 2% in een mogelijk scenario van volledige uitrol maar werd in de base-case verder geen rekening gehouden met "vrijwilligheid". Toch is een volledige parallel te trekken met de Nederlandse oefening (hetzelfde model wordt gebruikt). Hoe meer weigeraars, hoe minder baten terwijl de kosten toch op een hoog niveau blijven. Zelfs in de gevallen waar een slimme meter geweigerd wordt zal de netbeheerder langs moeten komen om de oude Ferrarimeter te vervangen door een weliswaar niet slimme elektronische meter. Bovendien moet er dan nog een apart parallel systeem blijven bestaan van non-smart processen waar er nog steeds manuele meteropnames moeten gebeuren. We verwijzen in dit kader naar het rapport van de kosten-batenanalyse.

Desalniettemin worden de verschillende privacy elementen die in de Nederlandse case aan bod kwamen grondig geanalyseerd en opgevangen. In tegenstelling tot Nederland waar er eerst werd uitgerold en er nadien vragen kwamen rond privacy is het de bedoeling om alle privacy aspecten in Vlaanderen mee te nemen bij het opzetten van het systeem – privacy by design. Op die manier worden de baten van de slimme meter gemaximaliseerd zonder dat er een inbreuk is op de privacy.

4.6.2. Universiteit Tilburg - EVRM⁵

De belangrijkste aandachtspunten uit deze studie worden hier onder puntsgewijs opgesomd. Ze moeten wel gelezen worden vanuit een Nederlandse situatie (zie 4.6.1 Nederland). Tevens wordt er aangegeven hoe deze punten opgevangen worden:

- ④ Het Nederlandse wetsvoorstel maakt onvoldoende duidelijk welke partijen de beschikking krijgen over welke meetgegevens, en op basis van welke grondslag deze gegevens worden verwerkt (welke partijen hebben onder welke omstandigheden na de uitrol toegang tot de meetgegevens die door de 'slimme' meters worden gegenereerd).
- ➔ Dit punt probeert de VREG, in samenwerking met de privacycommissie af te dekken door een duidelijke oplijsting te maken van welke data die voor welk doel nodig zijn (zie 4.1).
- ④ Onduidelijkheid omtrent de voorwaarden voor verwerking van persoonsgegevens in het kader

⁴ Start in de tweede helft van 2012 met de installatie van 50.000 meters (40.000 in Eandis gebied, 50.000 in Infrax gebied)

⁵ Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

van additionele dienstverlening (als zijnde een heel andere grond voor verwerking dan de noodzakelijke verwerking in het kader van facturering).

- ➔ Dit punt probeert de VREG, in samenwerking met de privacycommissie af te dekken door een duidelijke oplijsting te maken van welke data die voor welk doel nodig zijn (zie 4.1 & 4.3).
- ❗ Het is onvoldoende duidelijk hoe ondubbelzinnige toestemming van de betrokkene gestalte krijgt en hoe de vrijheid van het geven en het intrekken van toestemming gewaarborgd wordt.
  - ➔ Dit punt probeert de VREG af te dekken door een duidelijke uittekening van gereguleerde en niet-gereguleerde activiteiten. Daarnaast wordt via een privacy gedragscode en audits in combinatie met het opstellen van duidelijke marktprocessen (zie 4.2 & 4.4) de notie toestemming verder uitgewerkt (zie ook de nota de slimme meter en de consument).
- ❗ In de wetsvoorstellen wordt de nadruk alleen gelegd op de verwerkingsgrond, artikel 8 Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp), terwijl alle bepalingen uit hoofdstuk 2 van de Wbp nageleefd moeten worden.
  - ➔ De volledige naleving van Belgische wetgeving in al haar facetten en het EVRM worden meegenomen in de Vlaamse case.
- ❗ Er is niet voorzien in bewaartermijnen of bepalingen omtrent beveiliging.
  - ➔ Zie 4.2 en 4.5.

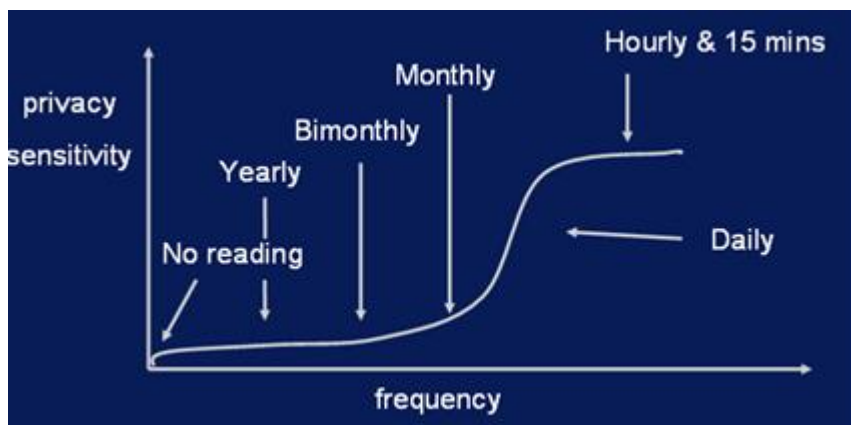
Verder wordt er in deze studie ook verwezen naar het EVRM en met name naar artikel 8 EVRM:

Het is maar de vraag of alle bezwaren die bestaan tegen slimme meters in het licht van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer hiermee zijn weggenomen. De registratie van de kwartier- en uurwaarden betreft niet alleen een verwerking van persoonsgegevens (die zowel onder de Wbp als onder artikel 8 EVRM valt) maar mogelijk ook een inbreuk op het huisrecht, het recht op gezinsleven ('family life') of het recht op privéleven ('private life'), die eveneens onder artikel 8 EVRM vallen. Uit de metergegevens kan immers enige informatie worden afgeleid over de gedragingen van de bewoner(s) in de woning, zoals aan- of afwezigheid op bepaalde dagen en aantal personen.

- ➔ Het hele opzet van het werk in het kader van "privacy by design" gaat er van uit dat ALLE gegevens die uit de slimme meter komen als persoonsgegevens aangezien worden en dus de toets met de privacywetgeving moet doorstaan.
- ➔ Kwartier- en uurwaarden kunnen in bepaalde mate informatie geven over de aan- of afwezigheid op bepaalde dagen (verbruik per tijdseenheid) en over aantal personen (verbruiksgrootte). Toch moet hier opgemerkt worden dat enerzijds deze gegevens strikt beveiligd zijn (veiligheid en integriteit) en in principe enkel toegankelijk zijn voor een beperkt aantal personen (toegangsrechten privacy beleid binnen de verschillende belanghebbenden zoals netbeheerders, databeheerder, leverancier,...)⁶ die maar een beperkt aantal handelingen met deze gegevens kunnen verrichten (geanonimiseerd/geaggregeerd in de meeste gevallen). Anderzijds is de reële waarde van deze data, zelfs in het geval van kwaad opzet, relatief. Er is altijd verbruik bij afwezigheid (frigo, diepvries, thermostaat, waaklampjes, ...) dat ook fluctueert (aan en afslaan van bijvoorbeeld diepvries). Hieruit dus zomaar afleiden of iemand thuis is zou best wel eens eenvoudiger en zekerder kunnen zijn door ter plaatse te gaan kijken. De P1 poort en de meter zelf zijn de enige bron van real time data. De meter en de P1 poort zijn beveiligd. Gegevens die via de communicatiemodule en in de databases van marktpartijen staan zijn verouderd vermits ze bijvoorbeeld maar 1 keer per maand het verbruik van de afgelopen maand uitlezen. Toch willen we zeker de potentiële risico's niet minimaliseren maar wordt er bij een privacy en of security audit uitgegaan van "worst case" scenario's. De mogelijkheid dat de meter of de communicatie gehackt worden zal nooit volledig

⁶ Deze partijen kunnen enkel deze persoonsdata op kwartier- of uurbasis als dit blijkt nodig te zijn op basis van wetgeving, contract of natuurlijk mits toestemming van de betrokken afnemer.

uitgesloten kunnen worden. De verschillende maatregelen die genomen worden moeten het risico zo laag mogelijk houden. Tegenover dit nooit volledig uit te sluiten risico staan wel de baten voor de afnemer die dankzij de meting van kwartierwaarden ook een betere facturatie, meer inzicht in zijn persoonlijk verbruiksprofiel, mogelijkheden tot gedragsaanpassing door bijkomende informatie,... heeft. In dit verband en in relatie tot de uitleesfrequentie opgenomen in de tabel onder punt 4.1 Oplijsting van de data nodig binnen de (regulatoire) taken kan ook verwezen worden naar onderstaande tabel (bron NMa).

Bron: NMA – Nederlandse Mededingingsautoriteit

Zoals hoger in deze nota reeds aangegeven is, is de frequentie van de gegevens die een marktpartij ter beschikking gesteld krijgt afhankelijk van de processen die hij moet uitvoeren. Bovendien zal voor de processen waarvoor er niet meteen nood is aan persoonsgegevens eerder gewerkt worden met geaggregeerde data of geanonimiseerde data. Tevens zullen de verschillende marktpartijen die persoonsgegevens verwerken een privacy- en veiligheidsbeleid moeten opzetten die een voldoende garantie biedt dat de persoonsgegevens enkel gebruikt worden voor de processen dat ze nodig zijn. Hierop zal toezicht moeten uitgeoefend worden.

Actiepunt 8. Opvolgen van de nodige veiligheids- en integriteitsplannen van de verschillende marktpartijen.

Actiepunt 9. De afnemer moet op de hoogte gesteld worden van potentiële risico's in relatie tot potentiële baten.

4.6.3. CEER

De CEER heeft in haar werkzaamheden rond slimme meters ook aandacht besteed aan de privacyproblematiek. Zo is er in de GGP on regulatory aspects of smart metering for electricity and gas⁷ een hoofdstuk gewijd aan privacy en security. Hoewel de CEER hierover geen gedetailleerde aanbevelingen heeft gedaan is zij van oordeel dat de afnemer de eigenaar van de data is. Dit houdt dus ook in dat de afnemer zelf bepaalt aan wie hij de data beschikbaar stelt en hoe deze data mag gebruikt worden. Hierop bestaan wel twee uitzondering nl. het gebruik van de data in het kader van

⁷ http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/CEER_PAPERS/Customers/Tab2/E10-RMF-29-05_GGP_SM_8-Feb-2011.pdf

het marktmodel en ter uitvoering van gereguleerde activiteiten. CEER hecht een groot belang aan transparantie waardoor de afnemer de mogelijkheid moet krijgen om te weten welke data waarvoor gebruikt wordt.

Als beginsel stelt de CEER het volgende:

"For ERGEG it is of the utmost importance that the privacy of customers is protected. All reasonable endeavours have to be undertaken to address data security and privacy issues before implementing a smart meter roll-out. ERGEG suggests that national solutions are applied but stresses the importance of cooperation with national agencies dealing with privacy issues and data security, to make sure that the specificities relating to energy are taken into account."

Opmerkingen van de verschillende Europese belangenorganisaties op de consultatievraag binnen de GGP over privacy zijn eveneens consulteerbaar op de website van CEER.⁸

---

⁸ Vb. Eurelectric - <http://www.energy-regulators.eu/portal/pls/portal/docs/19292530.PDF>, BEUC - http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_CONSULT/CLOSED%20PUBLIC%20CONSULTATIONS/CUSTOMERS/Smart%20metering/RR/GGP%20Smart%20Metering_BEUC.pdf

Enz

Bijlage I⁹

Wet van 8 december 1992 voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (Privacywet)

De [Wet van 8 december 1992](#) wil de burger beschermen tegen misbruik van zijn persoonlijke gegevens. Zowel de rechten en plichten van de persoon wiens gegevens verwerkt worden als de rechten en plichten van de verwerker zelf zijn in de Privacywet vastgelegd.

Met diezelfde Privacywet werd ook een onafhankelijk controleorgaan opgericht: de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (ook gekend als "de Privacycommissie"). Op grond van deze Privacywet ziet de Commissie er als onafhankelijke instantie op toe dat persoonsgegevens zorgvuldig worden gebruikt en beveiligd zodat de privacy van de burgers gewaarborgd blijft.

Verder willen we nog meegeven dat de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens een aantal maal grondig werd aangepast.

Een eerste wijziging kwam er omdat een Europese richtlijn werd goedgekeurd. Deze richtlijn streefde ernaar om de regels over de bescherming van persoonsgegevens gelijk te stellen in de hele Europese Unie. Bijgevolg moest België, zoals alle andere lidstaten, deze richtlijn omzetten in Belgisch recht. Daarom werd de Wet van 8 december 1992 gewijzigd door de Wet van 11 december 1998.

Ook de Belgische wetgever voerde een belangrijke aanpassing door. Deze tweede wijziging van de Privacywet was broodnodig om de snelle evolutie van onze geïnformatiseerde maatschappij te volgen. Niet alleen de burgers doen meer en meer een beroep op de Commissie, maar ook de overheid vraagt de Commissie vaker om advies over steeds meer gespecialiseerde materies. Elke specifieke sector vereist immers een specifieke deskundigheid. Met de Wet van 26 februari 2003 werden het statuut, de samenstelling en de bevoegdheden van de Commissie aangepast en werden de sectorale comités opgericht.

Richtlijn 95/46/EG van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens

Deze [richtlijn](#) is voor de lidstaten van de Europese Unie dé norm op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens. De lidstaten dienden deze richtlijn om te zetten in hun nationale wetgeving. België deed dit met de Wet van 11 december 1998.

Uit zowel de privacywet als de richtlijn volgt samengevat dat:

- persoonsgegevens eerlijk en rechtmatig verwerkt moeten worden;
- persoonsgegevens voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden verkregen moeten worden en niet verder verwerkt mogen worden op een wijze die, rekening houdend met alle relevante factoren, met name met de redelijke verwachtingen van de betrokkene en met de toepasselijke wettelijke en reglementaire bepalingen, onverenigbaar is met die doeleinden.
- persoonsgegevens toereikend, terzake dienend en niet overmatig mogen zijn, uitgaande van de doeleinden waarvoor zij worden verkregen of waarvoor zij verder worden verwerkt;
- persoonsgegevens nauwkeurig moeten zijn en, zo nodig, bijgewerkt moeten worden; alle redelijke maatregelen dienen te worden getroffen om de gegevens die, uitgaande van de doeleinden waarvoor zij worden verkregen of waarvoor zij verder worden verwerkt, onnauwkeurig of onvolledig zijn, uit te wissen of te verbeteren;
- persoonsgegevens moeten in een vorm zijn die het mogelijk maakt de betrokkenen te identificeren, mogen niet langer worden bewaard dan voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verkregen of verder worden verwerkt, noodzakelijk is.

⁹ Beide verwijzingen naar de wetgeving zijn samen met toelichting overgenomen van de website van de privacycommissie (www.privacycommission.be).

Op de verantwoordelijke voor de verwerking rust de plicht om voor de naleving van de hierboven aangehaalde punten zorg te dragen.

Persoonsgegevens mogen slechts verwerkt worden in één van de volgende gevallen:

- a) wanneer de betrokkene daarvoor zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend;
- b) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is of voor de uitvoering van maatregelen die aan het sluiten van die overeenkomst voorafgaan en die op verzoek van de betrokkene zijn genomen;
- c) wanneer de verwerking noodzakelijk is om een verplichting na te komen waaraan de verantwoordelijke voor de verwerking is onderworpen door of krachtens een wet, een decreet of een ordonnantie;
- d) wanneer de verwerking noodzakelijk is ter vrijwaring van een vitaal belang van de betrokkene;
- e) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de vervulling van een taak van openbaar belang of die deel uitmaakt van de uitoefening van het openbaar gezag, die is opgedragen aan de verantwoordelijke voor de verwerking of aan de derde aan wie de gegevens worden verstrekt;
- f) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke voor de verwerking of van de derde aan wie de gegevens worden verstrekt, mits het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene die aanspraak maakt op bescherming uit hoofde van deze wet, niet zwaarder doorwegen.

Ook energieconsumptiedata kan aanzien worden als persoonsgegevens indien op basis van deze gegevens een bepaalde afnemer geïdentificeerd kan worden of er data bestaat die de energieconsumptiedata linkt met een bepaalde afnemer (bijvoorbeeld naam en adres die gelinkt zijn aan de energieconsumptiedata nodig voor facturatie doeleinden). Het is in dit opzicht niet van belang of de data afkomstig is uit een conventionele meter, een prepaymentmeter of een slimme meter.

Bijlage II

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN¹⁰

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

- 1 Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke ondersteuning onder griffie nr. 141076.65
- 2 Intelligente meters in Nederland; herziene financiële analyse en adviezen voor beleid,

Den Haag, 3 september 2010

Bijgaand zend ik uw Kamer de geactualiseerde analyse van de maatschappelijke kosten en baten¹ die gepaard gaan met de invoering van de op afstand uitleesbare energiemeter².

Achtergrond

Volgend op de behandeling in uw Kamer van de wetsvoorstellen Marktmodel en Energie-efficiëntie (Kamerstukken 31 374 en 31 320), wordt met de nouvelles Marktmodel en Energie-efficiëntie (Kamerstukken 32 374 en 32 373) voorzien in keuzevrijheid en betere privacybescherming voor de energie-eindverbruiker. Deze keuzes hebben gevolgen voor de maatschappelijke kosten en baten van de op afstand uitleesbare meter. Ik heb daarom KEMA gevraagd een aanvullende maatschappelijke kosten-batenanalyse uit te voeren. Naast de genoemde kosten-batenanalyse bevat het rapport van KEMA een Europese benchmark en aanbevelingen voor beleid. Bij de totstandkoming van het rapport zijn belanghebbende organisaties via consultatiebijeenkomsten betrokken geweest.

In deze brief ga ik in op de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen van KEMA. In de nota naar aanleiding van het verslag inzake de novelle Marktmodel is bij de beantwoording van de vragen van de Tweede Kamer verschillende keren naar de KEMA-rapportage verwezen.

Het rapport van KEMA beschouw ik als invulling van de mogelijkheid die het derde energiepakket biedt om de invoering van «slimme metersystemen» voor 3 september 2012 te onderwerpen aan een economische evaluatie. Indien deze evaluatie positief is, is Nederland gehouden in 2020 tenminste 80% van de huishoudens te voorzien van een intelligent metersysteem voor elektriciteit.

KEMA, juni 2010

Belangrijkste bevindingen

In de KEMA-rapportage wordt geconcludeerd dat er bij grootschalige uitrol op basis van vrijwilligheid sprake is van een positieve maatschappelijke business case met een netto-contante waarde van EUR 770 miljoen. Door het invoeren van keuzevrijheid en het treffen van meer waarborgen voor privacy en veiligheid valt – in kwantitatieve termen – de business case in dit referentiescenario lager uit dan de eerdere raming (Kamerstukken 2006–2007, 28 982, nr. 57) op grond van een verplichte uitrol (netto-contante waarde EUR 1,3 miljard). KEMA heeft daarnaast berekend dat wanneer meer dan 20% van de consumenten de meter niet accepteert of administratief uit laat zetten, de business case niet meer positief is.

¹⁰ http://www.eerstekamer.nl/behandeling/20100903/brief_van_de_minister_van/f=/viiffkozf7hl.pdf

Tenzij zich onverwachte ontwikkelingen voordoen die aanleiding geven de evaluatie te herzien, betekent dit dat Nederland gehouden is aan invoering van slimme metersystemen. Met inachtneming van de resultaten van de KEMA-rapportage is mijn inzet dan ook onveranderd gericht op een grootschalige uitrol van de op afstand uitleesbare meter, op basis van vrijwilligheid. Ik hecht er aan dat het besluit om over te gaan tot grootschalige uitrol op zorgvuldige wijze wordt genomen. Ik acht het dan ook van belang dat eerst minimaal twee jaar ervaring wordt opgedaan tijdens de kleinschalige uitrol. De kleinschalige uitrol vangt aan na de inwerkingtreding van beide wetsvoorstellen. Het besluit waarmee vervolgens overgegaan wordt tot grootschalige uitrol zal, zoals toegezegd, na overleg met uw Kamer worden genomen. Op mijn verzoek zal de NMa de uitrol nauwgezet monitoren. Wanneer uit deze monitoring blijkt dat zich negatieve effecten voordoen ten aanzien van de maatschappelijke business case, zal op dat moment bezien moeten worden of aanvullende maatregelen wenselijk en noodzakelijk zijn.

Opvolging beleidsaanbevelingen

In de rapportage formuleert KEMA enkele aandachtspunten ten aanzien van de acceptatie van de meter, het effectief gebruik ervan en een efficiënte uitrol van de intelligente meetsystemen. Ik onderschrijf het belang van de door KEMA geformuleerde aandachtspunten en betrek deze bij de vormgeving van de lagere regelgeving en in mijn afstemming met de sector.

KEMA geeft aan dat rond de introductie van de op afstand uitleesbare meter goede communicatie van groot belang is. Ik heb dit belang eerder onderkend in antwoorden op vragen van uw Kamer. Vanuit de overheid is informatievoorziening nodig waarin staat waarom gekozen wordt voor de uitrol van de op afstand uitleesbare meter, wat de gevolgen zijn voor de afnemers en wat hun rechten en plichten zijn. Die informatie zal ik verstrekken – en voor zover mogelijk gebeurt dat nu al – via rijksoverheid.nl, consuwijzer.nl en Antwoord voor Bedrijven. Een algemene brochure over de op afstand uitleesbare meter is nagenoeg voltooid. Deze kan door de netbeheerder meegestuurd worden aan de consument. Naast de brochure zal online een factsheet over privacy en veiligheid verschijnen, waarin heel specifiek wordt ingegaan op de maatregelen vanuit de overheid rond deze thema's. Tot slot is contact gezocht met consumentenorganisaties zoals Milieu Centraal, Meer met Minder, Platform Bewoners en Duurzaam bouwen, die hebben aangegeven nieuws en informatie vanuit de overheid te willen communiceren. Deze en andere initiatieven staan in een overheidscommunicatieplan, dat eind 2010 wordt afgerond. Daarnaast heb ik toegezegd de netbeheerders en leveranciers op te roepen helder te communiceren over de operationele aangelegenheid. In een gezamenlijke werkgroep communicatie, waar mijn ministerie ook aan tafel zit, hebben de netbeheerders afspraken gemaakt over hoe zij transparant en eenduidig communiceren over de rechten van de consument, over privacy en veiligheid. Deze afspraken krijgen nu vorm in webteksten, brochures, FAQ's en klantbrieven. De leveranciers zijn betrokken bij deze samenwerking. Netbeheerders en leveranciers organiseren gezamenlijk op 6 oktober 2010 een bijeenkomst voor betrokken partijen, zoals Vereniging Eigen Huis, Consumentenbond, VNO-NCW/MKB Nederland en de Consumentenautoriteit over communicatie met de consument. De inzichten hieruit moeten eind dit jaar uitmonden in een communicatieplan van de netbeheerders. In het reguliere overleg dat ik met de sector heb over de uitrol van de op afstand uitleesbare meter, zal dit communicatieplan worden besproken en beoordeeld op transparantie, tijdigheid en volledigheid. Ook gedurende de uitrol zal ik met de sector in overleg blijven over communicatie met kleinverbruikers.

Voorts doet KEMA voor een efficiënt gebruik van de meter de aanbeveling om de introductie van een display in de woning te stimuleren. Ook ziet KEMA het vergroten van het energiebewustzijn bij de consument als aandachtspunt. Ik zie het belang van directe feedback voor het vergroten van het energiebewustzijn en het bieden van handelingsperspectief voor de consument. Wat mij betreft zijn hier vooral de bedrijven zelf aan zet om met overtuigende toepassingen te komen, bijvoorbeeld via de mobiele telefoon, het internet of toepassingen in de woning van de eindafnemer zelf. Om deze ontwikkeling te ondersteunen ben ik voornemens om in de algemene maatregel van bestuur, die verdere eisen stelt aan op afstand uitleesbare meetinrichtingen, een voorschrift op te nemen waarmee

bepaald wordt dat de meter geschikt dient te zijn om daarop lokaal applicaties aan te sluiten op een wijze die wordt ondersteund door internationale open standaarden.

Ten slotte vraagt KEMA aandacht voor synergievoordelen in het uitrol-proces en voor onderzoek naar de mogelijke toekomstige smart grid voordelen van de huidige intelligente meetinfrastructuur. Ook deze aandachtspunten acht ik van belang. De netbeheerders zijn primair verantwoordelijk voor het uitrolproces en daarmee in staat om synergie-voordelen te creëren. Wat betreft smart grids presenteert de Taskforce Intelligente Netten begin september 2010 haar visie. Hierin wordt aandacht geschonken aan de rol die intelligente metersystemen daarbij kunnen spelen.

De minister van Economische Zaken, M. J. A. van der Hoeven